

POÚNOROVÉ ČESKOSLOVENSKO A 50. LÉTA 20. STOLETÍ

Klíčová slova: politické procesy, TNP, znárodňování (zákon č. 114), kolektivizace (JZD), plánované hospodářství, měnová reforma (1953), socialistická ústava (1960), RVHP, Varšavská smlouva, socialistický realismus, Pionýr a ČSM, ČSTV, spartakiáda

Rozbor pramene: *Dopis Alberta Einsteina Klementu Gottwaldovi, uč. s. 108*
Ústava Československé socialistické republiky, uč. s. 110

∞∞∞

1. Politické procesy - justice ve službách režimu

- bezohledná **likvidace politických odpůrců komunistického režimu**: příslušníků opozice, odbojářů, zahraničních vojáků, kněží, sokolů, skautů, živnostníků, sedláků ad.
- v monstrprocesech mj. odsouzení a popravení generál [Heliodor Píka](#) a dr. [Milada Horáková](#), z komunistických funkcionářů bývalý generální tajemník KSČ [Rudolf Slánský](#)
- uvězněno 234 000 osob, 100 000 z nich skončilo bez rozsudků v [TNP](#) (Tábory nucených prací), 9 000 lidí umučeno při výsleších, zastřeleno na útěku či zahynulo na následky krutého zacházení, celkem popraveno přes 200 osob

2. Znárodňování a kolektivizace

- 28. 4. 1948: Ústavodárným národním shromážděním přijat [zákon č. 114 O znárodnění některých dalších průmyslových a jiných podniků a závodů a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků](#) → znárodnění všech průmyslových podniků s více než 50 zaměstnanci, nemocnic, lázní, velkoobchodů, posléze i firem drobných živnostníků => likvidace soukromého hospodaření
- souběžně ve dvou vlnách zahájena po vzoru sovětských kolchozů násilná **kolektivizace zemědělství** - soukromí zemědělci nuceni vstupovat do JZD (Jednotných zemědělských družstev), družstva neschopna zajistit dostatek potravin

3. Hospodářská situace - smutné výsledky plánovaného hospodářství

- 1948: uzákoněno **plánované hospodářství** (co a kolik se bude vyrábět - pětiletky), výroba soustředěna na těžké strojírenství, hornictví, hutnictví a chemii

- 1953: zrušení poválečného přidělového systému, uskutečnění [měnové reformy](#) (300 starých korun možno směnit v poměru 1:5, část peněz v poměru 1:50 => většina lidí přišla o úspory)

4. Druhá polovina 50. let - nenaplněné naděje na změny

- 1953: úmrtí Stalina i Gottwalda → lidé věří ve změny (marně)
- prezidenty **Antonín Zápotocký** (1953) a **Antonín Novotný** (1957), Československo nadále totalitní zemí, upevnění komunistické moci, dokončení kolektivizace
- 1959: Novotným vyhlášeno **konečné vítězství socialismu**
- 1960: vydána tzv. [socialistická ústava](#) - zakotvení vedoucí úlohy KSČ ve státě i ve společnosti, změna názvu republiky na **Československá socialistická republika** (ČSSR), přijetí nového státního znaku

5. Zahraniční politika - se Sovětským svazem na věčné časy

- Československo nedílnou součástí sovětského bloku, naše **zahraniční politika řízena direktivně z Moskvy** a podrobena jejím hospodářským i mocenským zájmům
- 1949: vstup do **RVHP** (Rady vzájemné hospodářské pomoci)
- 1955: vstup do **Varšavské smlouvy** (vojenská aliance)

6. Kultura a věda - nadřazenost ideologie

- po únoru 1948 zlikvidovány nezávislé kulturní a umělecké spolky
- všichni spisovatelé sdruženi do **Svazu československých spisovatelů**
- ostatní umělci členy spolků sdružených v Národní frontě
- jediný uznávaný umělecký směr [socialistický realismus](#) (sorela)
- 2. polovina 50. let 20. stol.: uvolnění dozoru nad kulturou (na II. sjezdu svazu spisovatelů poprvé kritizováno období stalinismu)
- 1952: založení **Československé akademie věd** (ČSAV) - vědecká a kulturní spolupráce se západními zeměmi velmi omezena, přesto někteří naši vědci světznámými (Jaroslav Heyrovský, Otto Wichterle)

7. Společnost a sport - ve službách ideologie

- všechny dětské a mládežnické organizace rozpuštěny a nahrazeny **Pionýrem** a **Československým svazem mládeže** (ČSM)
- důraz kladen na politická školení

- tělovýchovné organizace a sportovní oddíly nuceny vstoupit do **Československého svazu tělesné výchovy (ČSTV)**
- všesokolské slety nahrazeny **spartakiádami**
- 1950: hokejovému družstvu nebylo umožněno odjet na mistrovství světa do Londýna, **část družstva byla zatčena a odsouzena k vězení a práci v uranových dolech** (Bohumil Modrý - 15 let, Augustin Bubník - 14 let, Stanislav Konopásek - 12 let)
- emigrace sportovců: mistryně světa a Evropy v krasobruslení Ája Vrzáňová, hokejový mistr světa a pozdější vítěz tenisového Wimbledonu Jaroslav Drobný

Po nástupu k moci začali komunisté likvidovat své odpůrce z řad armády, jiných politických stran, a nakonec i svých vlastních členů a vysokých funkcionářů KSČ. Po vzoru SSSR proběhlo další znárodnování a kolektivizace zemědělství. Hospodářství bylo plánováno v pětiletých cyklech. Nakonec komunisté měnovou reformou ožebračili celý národ.

Na konci 50. let drželi komunisté moc pevně v rukou. Došlo k vydání nové ústavy a k vyhlášení amnestie. Věda a kultura byla řízena jednotně v duchu spolupráce s ostatními východoevropskými státy a v duchu socialistického realismu. I přes jednotné řízení a perzekuci dosahovali naši sportovci vynikajících výsledků.

PARKAN, František a kol. Poválečné Československo v letech 1945-1947. In: *Dějepis 9*. Praha: Fraus, 2011, s. 108-111.

Tábor Vojna u Příbrami

(Zdroj: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Pamatnik_Vojna.jpg>)